

Terezia Stredl

Az iskolakezdés problémaköre

Edukacja - Technika - Informatyka nr 1(15), 258-268

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TERÉZIA STRÉDL

Az iskolakezdés problémaköre

The matters of school start

PaedDr., PhD., Neveléstudományi Tanszék, Tanárképző Kar, SJE Komárom, Hungary

Absztrakt

Hatéves korról az iskolakezdés nem mindig tudja biztosítani az iskolaalkalmasságot, mivel a gyerekek különböző érettséggel érkeznek. A tanulmány célja elemezni az alkalmatlanság okait, valamint javaslatokkal érvelni a megoldás érdekében.

Kulcsszavak: iskolaalkalmasság, érettség, éretlenség, feltételek.

Abstract

At the age of 6 not every child does reach the scholastic aptitude, as they arrive to school with difference maturity of their personality. The main goal of this study is to analyze the reasons of inadequacy and to give proposals of solution.

Key words: scholastic aptitude, maturity, immaturity, conditions.

1. Bevezetés

A tanulmány célja azokat a feltételeket, képességeket, készségeket felsorakoztatni és némelyeket bővebben is kifejteni, fejlesztésüket felvázolni, amelyek a sikeres iskolakezdéshez feltétlenül szükségesek. Rizikós az iskolai beválás a hatodik életévüket betöltött, de iskolaéretlennek nyilvánított, illetve a túlkoros gyermekek esetében is. Becslések szerint az iskolába bekerülő gyermekek 15–30%-a esetében az általános iskolai tanulmányok megkezdése nem tekinthető zavartalannak [Lakatos 2003].

2. Iskolaérettség, iskolaalkalmasság

„Az iskolaérettség a testi, lelki és társas érettségi szint, amely lehetővé teszi a gyermek számára, hogy az iskolai környezetben sikeresen beilleszkedjen, és megfelelően fejlődjön” [Váradi és Demeter 2013: 2]. Még az iskolaérett gyerekek is okozhatnak nehézségeket az iskolai követelmények, nemhogy az iskolára éretlennek. Felmérések kimutatták, hogy a tanköteles korú népességnek

8–10 %-a iskolaéretlen, azaz nem alkalmas az iskolára, nem rendelkezik még a megfelelő biológiai, pszichés és szociális feltételekkel. A gyermeki fejlődés nem egy lineáris vonal mentén halad, hanem vannak kitérők, megtorpanások. Bizonyos képességek lassabban, mások gyorsabban fejlődnek. A hat éves korukban iskolára éretlennek diagnosztizált gyerekek többségénél a ráadás óvodai év olyan nagy változásokat, fejlődést hoz, hogy hét évesen problémamentesen teljesítik az iskolai feladatokat. Hazánkban lehetőség nyílik a nulladik évfolyam megnyitására is, ahol a gyerekek felzárkóztatása, iskolaalkalmasságának gyakorlása folyik.

A tankötelezettség megkezdéséhez két feltételnek teljesülnie kell: az egyik a meghatározott életkor betöltése, a másik a szükséges fejlettségi/érettségi szint elérése. Mivel az érés egy folyamat, ebből következik, hogy nem mindenkinek elég hozzá ugyanannyi idő, hanem vannak gyerekek, akik lassabban érnek és vannak, akik valamilyen akadályozottság miatt sohasem fogják elérni a normaszintet, ami miatt csak bizonyos speciális tanterv szerint haladva képes teljesíteni a követelményeket, melynek szintje az adott problémához van igazítva, a gyerek célirányos fejlesztésben is részesül. Ezek a fejlesztő foglalkozások különböző időtartamúak lehetnek: a néhány hetestől, hónapostól kezdve akár egész tanéven keresztül, vagy azon túl is, az iskolában is tarthat [Kárpáti és Málnási 2005].

Az iskolaérettségnek nagyon sok tényezője, összetevője van. Vannak, amik jelentősebbek és vannak, melyek kevésbé meghatározóak, de a harmonikus működéshez elengedhetetlen. Ha csak a jelentéktelenebbek közül hiányzik néhány, akkor még nincs probléma, de ha a meghatározóbbak terén is tapasztalhatók hiányosságok, akkor már felmerül a gyanúja az iskolaéretlenségnek. Ezek a tünetek lehetnek normál eltérések, vagyis késés, de gyakoriak a kritikus tünetek is. A mai teljesítmény-centrikus világban jelentősége van az iskolaérettségi vizsgálatokat, ill. a rendszeres szűrésnek mint óvodában, mint az iskolakezdés első három hónapjában.

3. Az iskolaalkalmasság kritériumai

Az iskolaérettség szempontjából vizsgált tulajdonságok, képességek, készségek három nagy csoportba oszthatók: biológiai, pszichés és szociális alkalmasság/érettség.

A **biológiai** oldal elsősorban a testi fejlettséget, egészségi állapotot vizsgálja, mely az orvos feladata. Ide beletartozik a gyerekek életkorának megfelelő testsúly, testmagasság, a mozgásszervek, az egyensúlyozás, az érzékszervek és az idegrendszer épségének megállapítása, és ezen felül még a finom- és nagymozgások összerendezettségének és a fizikai teherbíró képességnek a vizsgálata. Egy hat éves korú gyerek átlagosan kb. 120 cm magas és kb. 20 kg súlyú, fogváltása elkezdődött és megtörtént az alakváltás a kisgyerekes testformából [Váradai és

Demeter 2013]. Ami még ehhez a területhez tartozik, az a gyermek egészségi állapota. Azon gyerekek, akik többet betegeskednek az iskolába lépés után, mint előtte, ez mutatója az éretlenségüknek, vagyis túlterhelés lép fel, ami a gyermeket betegíti. Szintén oda kell figyelni a krónikus betegségekre, a cukor-, szív-, vesebeteg, allergiás gyermekekre is, akik az iskolában fokozott odafigyelést igényelnek.

A **pszichés** oldal a legszerteágazóbb terület. Ide tartozik a beszéd, az értelemi, az érzelmi-akarati élet fejlettsége és a munkaalkalmasság kérdése. A beszédhangok tisztasága és a beszéd tartalmi adekvátsága alapvető fontosságú az írás-olvasás tanulásához. Az életkornak megfelelő szóbeli kifejezőkészség, beszédértés és szókincs fontos feltételei a tanulásnak. A beszéd fejlettségéből következtethetünk a gondolkodás fejlettségére is. A megfelelő értelmi szintet megmutatják a környezet jelenségei iránti érdeklődés, a természeti és társadalmi környezetről lévő ismeretek, tapasztalatok, általános tájékozottság, a legalább 10-15 percig tartó aktív figyelem, koncentráció az adott feladatra, a megtartó emlékezet működtetése legalább hat elemig, a lényeglátás, a rész-egész viszony és összefüggések felismerése, tervezési készség, analitikus-szintetikus gondolkodás, utánzás minősége, kéz- és mozgásügyessége. Mindemellett fontos az érzelmi kiegyensúlyozottság és az, hogy legyen képes saját vágyainak a késleltetésére és a fegyelmezett viselkedésre. Munkaalkalmasságát pedig motiváltsága, feladattudata, feladattartása, monotonia és frusztráció tűrése, munkatempója, önálló és csoportos munkavégzése mutatja.

A **szociális** érettséget az alkalmazkodóképesség mutatja, amelyet megfigyeléssel állapít meg a vizsgáló személy. Az iskolában számtalan dologhoz kell alkalmazkodni, rengeteg a szabály. Ezért fontos, hogy a gyerekek legyen szabálytudata, igénye a beilleszkedésre és az együttműködésre, fogadja el a felnőtt irányítását, törekedjen a kiegyensúlyozottságra szereplési helyzetekben is.

A *PISA-vizsgálatok és a kompetenciamérések eredményei* is azt mutatják, hogy a ma iskolába járó tanulók több mint egynegyede hiányos tudással hagyja el az iskolát, és ez gátolja azoknak a kompetenciáknak a megszerzését, amelyek nélkülözhetetlenek a munkaerőpiacra történő belépéshez, az önálló egzisztencia megteremtéséhez. Mivel ma már világosan látható, hogy a kulturálisan hátrányos helyzetű gyerekek eredményes hátránykompenzálására is csak akkor van esély az iskolai kezdő szakaszban, ha azt megelőzően olyan intenzív személyiségfejlesztés kezdődik, amely egyszerre irányul a kognitív alapkompenciák fejlesztésére, az érzelmi-motivációs bázis erősítésére és a családi szocializáció hiányainak kompenzálására. Ennek a felismerésnek a jegyében fordul a hátránykompenzációval foglalkozó, különböző diszciplínákat képviselő kutatók figyelme a korai fejlesztés és az óvoda, illetve általában az iskoláskor előtti nevelés problémái felé. A Roma Education Found (Roma Oktatásért Alapítvány) sajtótájékoztatóján a gazdasági hatékonyság, illetve a megtérülés oldaláról elemezték a korai

fejlesztés problémáját. Kertesi Gábor és Kézdi Gábor – mindketten oktatás-gazdaságtannal foglalkozó közgazdászok – egy több évtizede futó sikeres amerikai óvodai program kapcsán azt elemezték, hogy a kisgyermekkorai fejlesztésbe fektetett beruházások milyen konkrét megtérülési haszonnal kecsegtetnek. Az elemzés szerint a hátrányos helyzetű gyerekek iskoláskor előtti felzárkóztató fejlesztésére irányuló programok azon kevés társadalompolitikai kezdeményezés közé tartoznak, amelyek nemcsak a méltányosságot és a társadalmi igazságosságot segítik elő, hanem a társadalom működésének hatékonyságát is előmozdítják. A már említett *High Scope Perry* elnevezésű amerikai óvodai program keretében a halmozottan hátrányos helyzetűek kisgyermekkorai fejlesztésére az átlagos óvodai költségek többszörösét, megközelítően évi 15 ezer dollárt fordítottak. Az első résztvevők most negyven év körüliek. Az amerikai oktatás-gazdaságtani elemzők kimutatták, hogy a többletráfordítások nemcsak eszmei haszonban (a résztvevők eddigénél jobb szocializáltságában, sikeresebb életpályájában, pszichés, mentális problémáinak alacsonyabb szintjében, zökkenőmentesebb társadalmi beilleszkedésében) mérhetőek, hanem konkrét pénzügyi, gazdasági mutatókban is².

4. Az iskolaalkalmassághoz szükséges készségek, képességek

Váradí Ágnes és Demeter Lázár Katalin [2013] és Simonné Zachár Anna [1996] felsorolását vettük alapul:

Fizikai adottságok

Azért van szükség bizonyos testsúly és testmagasság elérésére az iskolakezdéshez, mert az feltételezi a szükséges fizikai teherbírást, amire szüksége van egy első osztályosnak. A tejfogak leváltásának kezdete és az alakváltás is mutatója a testi fejlettségnek. A jó teljesítményhez szükséges még, hogy ép érzék- és mozgásszervekkel rendelkezzen a gyerek. Az orvos ezek vizsgálatával és a probléma kiszűrésével tud segíteni és továbbküldeni a megfelelő szakorvoshoz [Váradí és Demeter 2013].

Testséma, laterális, téri tájékozódás

A testséma a saját testünkről alkotott képünk, valamint a testünk és környezetünk közötti viszony leképeződése az idegrendszerünkben. A tájékozódás tanulásakor először önmagunkból indulunk ki, melyhez alapvető fontosságú a saját testünk, testrészeink ismerete és a testünkön való tájékozódás. A különböző módokon (mozgás, látás, tapintás, távolság) megtapasztalt testélmények révén kapott visszajelzések belsővé válásával alakul ki testképünk. Ez az alapja a téri

² Új Pedagógiai Szemle 2006 november | Oktatókutatás és Fejlesztő ...
<https://www.ofi.hu/tudastar/uj-pedagogiai-szemle-090617-262>.

tájékozódás kialakulásának. Először mindig a gyerekekhez viszonyítva gyakoroltassuk a téri irányokat, majd csak ezután induljunk el más tárgyaktól vagy személyektől. Ha a gyerek már jól tájékozódik a térben, akkor térhetünk át a síkban való tájékozódás gyakorlására. Az iskolakezdekéskor fontos a kialakult, stabil oldaldominancia is a zavartalan írás-olvasás tanuláshoz. A bizonytalanság nehézségeket okozhat, mint például visszafelé olvasást, tükörírást, betű- vagy szótagcserét. A legoptimálisabb eset, ha a kéz-, láb-, szem- és füldominancia azonos testfélre esik. A bizonytalanság esetén érdemes a jobb oldalt erősíteni, de ezzel is vigyázni kell, mert a balkezességről való átszoktatás sem jó, ez is kiválthat tanulási problémákat. Ha a szülő nem biztos a dolgot illetően, akkor a legjobb, ha szakemberhez, fejlesztőpedagógushoz fordul [Váradi és Demeter 2013].

Mozgás ügyessége

A különböző mozgásformák gyakorlása segíti a gyerekek idegrendszerének a fejlődését, fejleszti egyensúlyérzékelésüket, ezáltal mozgásuk összerendezetté válik, mely segíti térbeli tájékozódásuk és értelmi képességeik fejlődését is. A mozgás tehát éppolyan alapszükséglete a gyerekeknek, mint az evés vagy az alvás. Napi rendszerességgel ki kell elégíteni a gyerekek mozgásigényét mind a nagymozgás, mind a finommozgás területén, hogy képességeik megfelelően fejlődhessenek. A játszótér kimeríthetetlen lehetőségeket kínál a bújás, mászás, futás gyakorlására. A hintázás, biciklizés, rollerezés, ugrókötelezés jól stimulálja az egyensúlyozó szervet. A különféle labdajátékok és a finommozgások pedig fejlesztik a szem-kéz koordinációt. A gyerekek finommotoros képessége jól fejlődik a rajzolástól, gyurmázástól, gyöngyfüzéstől, papírtépéstől, vagy akár csak apróbb tárgyak rakosgatásától is. [Simonné 1996] Rajzoláskor fontos a helyes ceruzafogás kialakítása (a hüvelyk- és a mutatóujj fogja a ceruzát, a középső ujj pedig alátámasztja). Fontos még a megvilágítás és a testtartás is, az hogy egyenes háttal üljön a gyerek, ne görnyedjen be. Ha rendszeresen túl közel hajol a papírhoz, akkor érdemes szemvizsgálatra vinni, hogy kiderüljön, van-e látásproblémája [Váradi és Demeter 2013].

Megfigyelőképesség, azazfigyelem ésemlékezet, alaklátás, átfordítás

A gyerekek tanulásának egyik alapvető módszere az utánzás, melyhez először megfigyeli a környezetében lévő személyeket, jelenségeket, tárgyakat, majd megpróbálja reprodukálni a tevékenységet, a mozgást, a hangot, stb. Ehhez felhasználja figyelmi és emlékezeti funkcióit. Ugyanezt az utánzási képességet várja el az elsős tanító is a kis diákoktól a sikeres iskolai teljesítmény érdekében. A mozgásokat tükör előtt vagy egymással szemben állva könnyen leutánozhatja a gyerek. A megfigyelést gyakorolhatjuk a hétköznapi életben bármilyen szituációban, ahol a tárgyak, formák, színek állandóságával, felismerésével,

megnevezésével játszhatunk. Azonos formájú vagy színű dolgokat keresünk, sormintát készítünk tárgyakkal, színekkel, formákkal. Fontos, hogy bármilyen sor vagy oszlop követésénél, számolásánál tartsuk be a balról jobbra, fentről lefelé haladási irányt, hogy ez a gyerekek természetessé váljon mire az írás-olvasás tanulására kerül a sor. Szavak, mondatok, számok vagy ritmus ismétlését kísérheti mozgással is (taps, ugrás, lépés). A sorrendiség gyakorlásánál az időbeli tájékozódást is segíti, ha a nap történéseit igyekszünk sorra venni és sorrendben elmondani vagy egy tevékenység lépéseit követni. Egy iskolaérett gyermek aktív figyelme 10-15 perc, ez alatt kitartóan, motiváltan dolgozik, nem terelődik el a figyelme, nem hagyja abba a tevékenységet, a látott, hallott információkat felfogja, megjegyzi és később fel is tudja idézni. Rövidtávú emlékezetének terjedelme 6-9 elem (kép, szó vagy tárgy). Hagyjuk időnként egyedül, önállóan tevékenykedni, hogy megtapasztalja, egyedül is képes dolgokat megoldani, elfoglalni magát. Célunk a belső kontroll kialakítása, hogy a tevékenykedés iránti késztetés a gyerek saját, belülről fakadó akaratából induljon ki, ne pedig csak azért tegyen meg dolgokat, mert a szülő mondja. Bízattal, elismeréssel növeljük önbizalmát, hogy megfelelően fejlődjön pozitív önértékelése [Váradí és Demeter 2013]. A gyerekek nyitott szemmel járnak a világba, nap mint nap új élményekkel gazdagodnak, érdemes ezeket összehasonlítani korábbi élményekkel és megosztani másokkal, ezzel is rögzül a gyerekekben a tapasztalat, visszaemlékszik rá és megfogalmazza gondolatait. Számátalan játéklehetőség van ennek a területnek a fejlesztésére. Az alak-háttér (ún. Gestalt látás), a rész-egész viszonyának a felfogása, észlelése is elengedhetetlen az olvasástanulás sikerességéhez, ahhoz, hogy a betűket szavakként tudja értelmezni és a szavakat más szövegek környezetben is felismerje.

Beszéd, gondolkodás és általános ismeretek

A tanulás egyik fontos feltétele a megfelelő beszédképesség. A beszédhangok helyes ejtése, a szavak és mások beszédének a megértése, a megfelelő szókinccs és a gondolatok pontos kifejezése elengedhetetlen a problémamentes iskolai teljesítéshez [Váradí és Demeter 2013]. Ha a gyermek még az óvodai középső csoportban is küzd beszédhibával, akkor mindenképpen fel kell keresni egy logopédus szakembert, hogy az iskolakezdésre a lehető legtisztább legyen a beszéde. Anyanyelvünk elsajátítása hosszú tanulási folyamat. A kisgyermek beszéde úgy fejlődik a leghatékonyabban, ha mintát kap a szülőtől és a környezetében élőtől. Fontos, hogy a szülő beszélgesse a gyerekekkel, meséljen neki. A kezdetektől fogva minden tevékenységét kommentálja, nevezze meg a tárgyakat minden alkalommal, amikor kapcsolatba kerülnek velük, így a gyerek a folytonos megerősítéssel nagyon könnyen és gyorsan gyarapítja szókinccsét, majd mikor már mondatokban kezd el beszélni, akkor pedig a jó példa utánzásával elsajátítja a helyes grammatikát is [Simonné 1996].

A beszéd fejlesztésére az élet minden területén, a nap minden percében adódik alkalom.

Az általános ismeretek elsajátításához vezetnek át a következő játékok: gyűjtőfogalmak (gyümölcs, foglalkozás, szerszám...) alá, különböző témákhoz (évszakok, ünnepek, tevékenységek, miből készül...), egy adott hanggal kezdődő szavak gyűjtése, körülírás, ellentétpárok gyűjtése, stb. Egy iskolába lépő gyerekeknek tudnia kell néhány személyes adatokat önmagáról és bizonyos ismeretekkel tisztában kell lennie. Fontos, hogy a gyerek tudja a teljes nevét saját magának, szüleinek és testvéreinek, pontos lakcímét és életkorát, esetleg születési dátumát. Ismernie kell a napszakok és az évszakok nevét, tisztában kell lennie az azokhoz tartozó tipikus tevékenységekkel és a hozzájuk tartozó időjárás jellemzőivel. Tudnia kell a ruházkodási szokásokat a napszaknak és az évszaknak megfelelően. Tisztában kell lennie a „tegnap, ma, holnap” fogalmával és hogy „mi volt előbb, mi később” és jó, ha tudja a hét napjait is [Simonné 1996].

A gondolkodás és a beszéd-nyelv fejlődése szoros kapcsolatban van egymással, kölcsönösen hatnak egymásra. Gondolkodás az, amikor egy már meglévő tudás felhasználásával egy új tudást hoz létre az egyén. A megismerés folytán tud a gyermek eligazodni a világban, ez kell ahhoz, hogy fel tudja dolgozni az információkat és meg tudja oldani a különböző élethelyzeteket, felismerje a dolgok, jelenségek, események logikáját, összefüggéseit, időrendiségét, sorrendiségét, csoportosítási szempontjait [Váradi és Demeter 2013]. A gondolkodás a legbonyolultabb értelmi művelet, mely a különböző érzékszervek révén szerzett tapasztalatok során fejlődik. A gondolkodásnak többféle fajtája van annak megfelelően, hogy milyen gondolkodási műveletet, logikát kell használnunk a megoldásukra.

Számolási készség, mennyiségfogalom

Az iskolába lépő gyerektől elvárható, hogy tízes számkörben tájékozódjon, de a minimum elvárás, hogy legalább a hatos számkörben tudjon, hiszen ilyenkor még az a klasszikus szabály érvényesíthető, hogy ahány éves a gyerek abban a számkörben kell tudnia tájékozódni, de ez nagyjából csak az iskolakezdésig érvényes. A biztos tájékozódás természetesen nem csak a pusztá számlálást jelenti, hanem azt, hogy tudja a mennyiségeket egyeztetni (az ujjain megmutatni, kirakni, letapsolni, lelépni, lerajzolni), tud különböző szempontok szerint csoportosítani, ismeri és adekvátan használja a „több, kevesebb, ugyanannyi” fogalmakat és át is tudja alakítani ezeknek megfelelően a mennyiségeket. A több, kevesebb, ugyanannyi – mennyiségeket nagyon könnyen felismerheti a gyerek, ha megtanítjuk neki a párosítás módszerét, mellyel szemléletesen tehetjük ezeket az elvont fogalmakat. A társasjátékok jól segítik a számlálás, számolás gyakorlását, a mennyiségek globális felismerését,

de ezeken kívül még számos területen segítik a gyermeki fejlődést. Megtanítja, hogy vannak szabályok, melyeket el kell fogadni, be kell tartani, alkalmazni és figyelni, hogy mások is így tesznek-e. A gyermeknek várnia kell még rákerül a sor, mely önuralomra tanítja. A táblán való lépegetés segíti a téri tájékozódását és a szem-kéz koordinációját. Minden társasjáték szocializál, együttműködésre tanít, sportszerűsége nevel, segíti az esetleges kudarc/vesztés elfogadását, feldolgozását. Rendre és munkafegyelemre is szoktat, ha a szülő figyelmet fordít a játék előkészítésére, elővételére és a végén az elpakolására [Simonné 1996].

Szociális érettség, munkaérettség

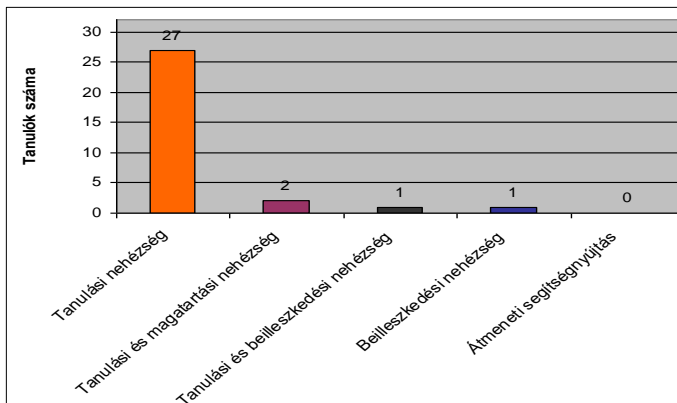
A gyerekek szociális érettségét nagyban befolyásolja érzelmi fejlettsége. Az iskolakezdés előtt álló gyerekek viselkedését, teljesítményét még nagyrészt érzelmi határozzák meg, de már elvárható tőlük, hogyha kell, késleltetni tudják érzelmi szükségleteik kielégítését, le tudjanak mondani pillanatnyi vágyaikról, érdekeikről. A megfelelő érzelmi fejlettséghez elengedhetetlen a szeretetteljes, biztonságot adó érzelmi légkör, melyet sokféleképpen közvetíthet a szülő gyermeke felé. A simogatás, kézfogás, ölelés, kedves, biztató, vigasztaló szavak, az öröm, a bánat, a megértés, az elfogadás kifejezése harmóniát teremt a gyermek lelkében, mely megerősíti önbizalmát és pozitív önértékelést biztosít. Minden gyerekekben megvan az alapvető igény arra, hogy szeressék és egy alapvető késztetés arra, hogy ezért megfeleljen az elvárásoknak. A szeretetteljes érintés hiánya és a bizonytalanság közvetítése pusztító hatású, a gyerek agresszívvá vagy éppen túlzottan visszahúzódomóvá válhat, könnyebben megbetegedhet. A gyermek szocializációja – a társas viselkedés, az alkalmazkodás, a kapcsolatok kialakítása, a beilleszkedés, az együttműködés, a szabályok betartása, a konfliktuskezelés – a családból, a szűk környezetből indul ki, majd ezt egészíti ki a különböző közösségekben (játszótér, játszóház, óvoda, stb.) szerzett tapasztalat. A gyerek kritika nélkül másolja szüleit és környezetét, ezért nagyon fontos, hogy a szülő is úgy viselkedjen, ahogy gyermekétől elvárja, vagyis adjon helyes mintát számára, a helytelent pedig ne erősítse meg, hanem beszélje meg vele, hogyan lenne helyes. Az iskoláskor elejére elvárható a gyerekektől, hogy szembe tudjanak nézni a kudarcokkal, ne veszítsék el rögtön a kedvüket, a játék vagy a feladat iránti érdeklődésüket, ha valami nem az ő elképzelésük szerint történik. Ebben az életkorban a gyerekek már figyelembe tudják venni mások szükségleteit, vágyait, kívánságait, általában motiváltak az együttműködésre, követik és betartják a szabályokat. Ahhoz, hogy a gyerek el tudjon igazodni az elvárások rengetegében, nagyon fontos, hogy mindig következetes legyen a felnőtt, pontosan határozza meg a szabályokat és követelje meg betartásukat, mutasson példát, megfelelő mintát, de ne merevedjen bele a helyzetekbe, kezelje rugalmasan a problémákat [Váradí és Demeter 2013]. Egy bármilyen csoportba, társaságba, kultúrába való beilleszkedéshez ismerni kell azok elvárásait, szabályait. Ezeknek a normarendszerét a társadalom szabályozza. Az iskola is

ilyen társadalmi elvárásokat közvetít, melyeket optimális esetben a szülő is elvár a gyermekétől. Ezek közül a legfontosabb az önfegyelem, a szabálytartás, az önállóság, a feladattudat és a vágyak késleltetése. A jó iskolai teljesítményhez a munkára való érettség is hozzá tartozik. Lehetőséget kell biztosítani az önkiszolgálásra (pl.: öltözködés), a másoknak való segítségre (pl.: közös főzés, bevásárlás, takarítás), a rendrakásra, a rend megtartására. Az óvodáskor vége felé fontos, hogy a szülő készítse fel gyermekét, hogy az iskola milyen feladatok elvégzését várja majd el tőle [Simonné 1996].

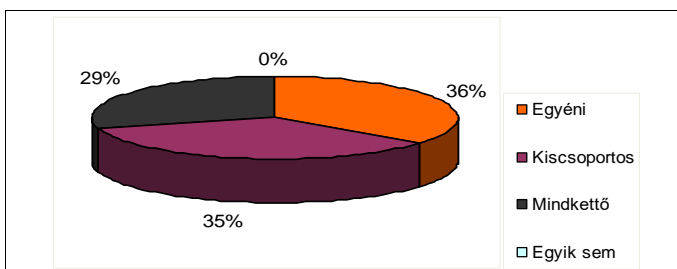
5. Kutatási rész

Mivel hazánkban nem kötelező az iskolaérettségi vizsgálat, az iskolakezdés minőségét az első évfolyamos tanulóknál tudtuk mérni, szüleikkel és a pedagógusokkal beszélgetve. A nyert adatok részleges feldolgozása (két iskola, 55 kérdőív) után a következő részadatokat tartottuk fontosnak elemezni.

Tanulási nehézséggel összesen 30 gyermek küzd, közülük 2-nek magatartási, 1-nek beilleszkedési nehézsége is van. Egy tanulónak van beilleszkedési nehézsége. A tanulási nehézségek magas aránya figyelhető meg.

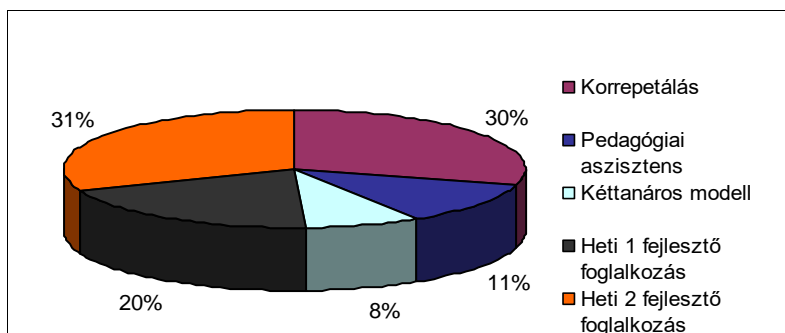
1. ábra. A fejlesztés oka

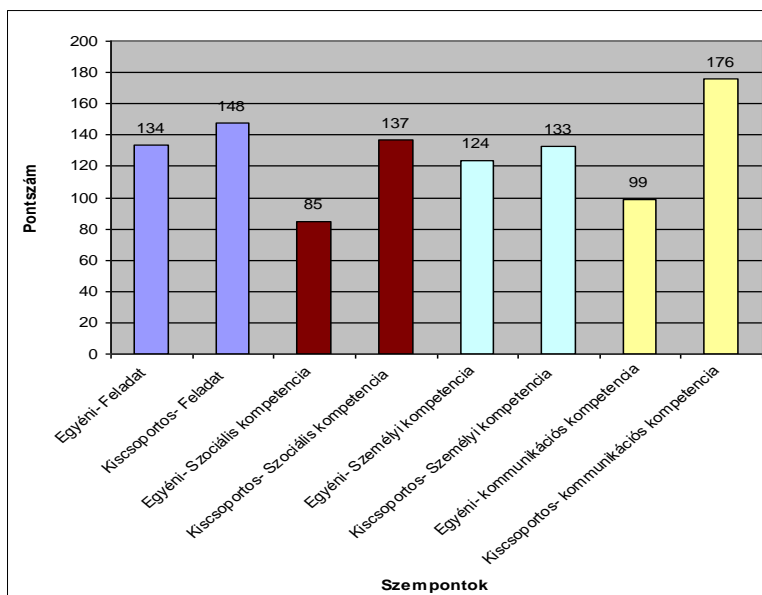
2. ábra: A szülő által kedvezőnek tartott szervezési forma

A válaszadók szinte azonos arányban választották az egyéni (36%), kiscsoportos (35%), vagy mindkét (29%) fejlesztési formát, a válaszok kiegyenlítettek. Ha külön vizsgáljuk az egyéni és kiscsoportos fejlesztés „népszerűségét”, akkor kitűnik, hogy fele-fele arányban tartják kedvezőbbnek a szülők gyermekük számára.

Heti kétszeri fejlesztő foglalkozáson 19 tanuló vesz részt. A korrepetálás aránya ezzel szinte megegyező, 18-an járnak ilyen típusú felzárkóztatásra. Heti egyszeri fejlesztő foglalkozáson 12 tanuló vesz részt. Pedagógiai asszisztensi segítségnyújtás a tanórán 7 tanuló esetében jelent meg, míg kéttanáros tanórán 5 tanuló vett már részt a szülői kitöltés szerint.

3. ábra. Mit biztosít az iskola a gyermek számára

4. ábra. Egyéni és kiscsoportos fejlesztés előnyei

A szülők az egyéni fejlesztésnél két, csupán egy ponttal eltérő szempontot emeltek ki. A fegyelmezettebb munkavégzés lehetőségét, valamint a pedagógus kizárólagos figyelmét a gyermekre szinte ugyanannyira előnyösnek tartották. Harmadik előnyként az egyénre szabott feladatokat jelölték meg. Kitűnik, hogy a szülők nagyon fontosnak tartják, hogy a fejlesztő óra minél hatékonyabb legyen, csak a gyermek problémáira fókuszáljon. A válaszadók a társaktól való tanulás lehetőségének hiányát kevésbé látják kedvezőtlennek, mint azt, hogy a gyermek egyedül érezheti magát a problémájával. Kedvezőtlennek ítélték meg azt az állítást, hogy a gyermeknek nincs lehetősége együttműködni a társakkal, a legkedvezőtlenebbnek az egyéni foglalkozásokon az egyedül való részvételt jelölték meg.

Összegezés

Az iskolalaérettség problémaköre többtényezés, igényes folyamat, ami a beiskolázás szempontjából sok esetben nincs kellőképp figyelembe véve, így minősége sem adott. Mivel manapság mennyiségi mutatóként jelenik meg az elsősök száma, ezért a felkészültség szempontjából hiánypótlóként jelenne meg a kötelező nulladik évfolyam látogatása. Feladata a felzárkóztatás, fejlesztés, az egyéni differenciáció, mindez kiscsoportos foglalkoztatáson belül, iskolai környezetben.

Szakirodalom

- Horányi A., Hoffmann G. (1999), *Pszichológiai és pedagógiai szolgálat a Nevelési Tanácsadóban*, Budapest.
- Simonné Zachár A. (1996), *Iskolába készülők – segítő ötletek szülőknek*, Pápa.
- Strédl T. (2013), *Inkluzív pedagógia – avagy a gyógypedagógiáról másképp*, Komárom.
- Váradí Á., Demeter L.K. (2013), *Képességtár – tehetséggondozó füzetek 3, – Iskolaérettség – 5–6 éves gyerekek és szüleik számára*, Budapest.